

**Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту**

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

АНТОНЮК ЮРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 657.421.3:336.221:338.43

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**РОЗРОБКА ПРОЕКТУ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ
ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ З НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ В
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ**

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Ю. М. Антонюк

Науковий керівник
Суліменко Лариса Антонівна
кандидат економічних наук, професор

Житомир – 2021

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

Рецензент: _____
(місце роботи, посада, підпис і прізвище та ініціали)

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

Голова комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту:

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та
аудиту № ____ від _____ 2021 року.

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Юлія МОРОЗ

(підпис)

« ____ » _____ 2021 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) Антонюк Юрій Миколайович захистив(ла) кваліфікаційну роботу з
оцінкою за шкалою _____ ECTS, сума балів _____ за
національною шкалою з оцінкою _____

Секретар ЕК _____
(підпис)

Ганна МАЙДУДА
(прізвище та ініціали)

Анотація

Антонюк Ю. М. Розробка проекту обліку і оподаткування господарських операцій з необоротними активами в сільськогосподарському підприємстві. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 071 – облік і оподаткування. – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2021.

В кваліфікаційній роботі обґрунтовано теоретичні положення та практичні рекомендації щодо формування інформаційних ресурсів в обліку та звітності для управління необоротними активами. Уточнено трактування поняття “необоротні активи” та розглянуто їх класифікацію в сільськогосподарських підприємствах. Обґрунтовано організацію обліково-аналітичного процесу на основі виділення окремих етапів та взаємозв’язків між ними.

Розглянуто особливості організації обліку наявності та руху необоротних активів. Доведено, що всі витрати, пов’язані з надходженням об’єкта, підтверджуються відповідними первинними документами, що свідчать про їх здійснення. Зазначено, що при цьому остаточна сума первісної вартості об’єкта, яка відображена в акті прийому-передачі об’єкта фактично не підтверджується справжнім первинним документом з її розрахунком.

Надано рекомендації з удосконалення бухгалтерського обліку оцінки, переоцінки необоротних активів у системі рахунків та звітності. Обґрунтовано необхідність раціональної організації обліку необоротних активів шляхом модифікації використання загальної схеми обліку необоротних активів відповідно до особливостей конкретного сільськогосподарського підприємства .

Ключові слова: облікова політика, бухгалтерський облік, оподаткування, необоротні активи, управління.

ABSTRACT

Antonyuk Yu. M. Development of the project of accounting and taxation of business transactions with non-current assets in an agricultural enterprise. – Manuscript.

Qualifying work for a bachelor's degree in specialty 071 – accounting and taxation. – Polissya National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2021.

The qualification work substantiates the theoretical provisions and practical recommendations for the formation of information resources in accounting and reporting for the management of non-current assets. The interpretation of the concept of "non-current assets" is clarified and their classification in agricultural enterprises is considered. The organization of the accounting and analytical process based on the selection of individual stages and the relationships between them is substantiated.

The peculiarities of the organization of accounting for the presence and movement of non-current assets are considered. It is proved that all costs associated with the receipt of the object are confirmed by the relevant primary documents certifying their implementation. It is noted that the final amount of the initial value of the object, which is reflected in the act of acceptance of the object is not actually confirmed by this primary document with its calculation.

Recommendations for improving the accounting valuation, revaluation of non-current assets in the system of accounts and reporting are provided. The necessity of rational organization of accounting of non-current assets by modification of use of the general scheme of accounting of non-current assets according to features of the concrete agricultural enterprise is substantiated.

Keywords: accounting policy, accounting, taxation, non-current assets, management.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1. Теоретичні основи обліку й оподаткування господарських операцій з необоротними активами в сільськогосподарських підприємствах	930
1.1. Необоротні активи, як економічна категорія	936
1.2. Завдання і роль бухгалтерського обліку необоротних активів в господарській діяльності сільськогосподарських підприємств	15
1.3. Нормативне забезпечення та огляд спеціальної літератури і наукових досліджень з облікового процесу і оподаткування необоротних активів	19
1.4. Характеристика господарських операцій з руху і використання основних засобів на підприємстві	22
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30
ДОДАТКИ	36

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Виробничий потенціал підприємства представлений необоротними активами, які є невід’ємною частиною майна підприємства. Необоротні активи безпосередньо впливають на собівартість продукції та формування показників фінансового стану підприємства.

У сучасних умовах виникає проблема відтворення необоротних активів і джерел його фінансування. Відсутність науково-обґрунтованих концепцій формування механізму відтворення необоротних активів є однією з ключових причин, що призводить до погіршення стану необоротних активів більшості сільськогосподарських підприємств. Невирішені проблеми відтворення необоротних активів набули особливої глибини за умов світової фінансової кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання бухгалтерського обліку наявності, руху та використання необоротних активів є предметом значної уваги в працях зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів. Зокрема, в працях: вітчизняних науковців – С. Ф. Голова, С. Є. Пиріжок, М. Я. Дем’яненко, Т. С. Гайдучок, Б. Васько, В. С. Семйон, Ю. Ю. Мороз, Н. М. Хорунжак, Н. М. Малюга, В. В. Рогожкіна, Суліменко Л. А. й зарубіжних вчених – Е. С. Хендриксен, М. Ф. Ван Бреда, Б. Нідлз, Я. В. Соколов, Н.М. Поташкова тощо.

Недостатня розробленість досліджуваної проблеми та потреба в оновленні організації, удосконалення методики обліку та оподаткування наявності, руху та використання необоротних активів обумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, її теоретичну і практичну значущість, мету та напрямки дослідження.

Мета і завдання дослідження. *Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методологічних основ і розробка проектної частини, спрямованої на вдосконалення організації обліку, аналізу, аудиту й оподаткування необоротних активів як важливої передумови підвищення ефективності процесу управління сільськогосподарських підприємств.*

Для досягнення визначеної мети у кваліфікаційній роботі було поставлено й вирішено такі *завдання*:

- ідентифікувати економічний зміст та основні підходи до управління необоротними активами підприємства;
- проаналізувати науково-нормативне забезпечення обліку і оподаткування необоротними активами підприємства;
- здійснити аналіз господарських операцій і стану формування необоротних активів підприємства як об'єктів управління;
- ознайомитись з обліковим процесом щодо необоротних активів та виявити шляхи його покращення;
- розробити проект побудови облікової системи і оподаткування операцій з необоротними активами в сільськогосподарських підприємствах в умовах дії національних й міжнародних стандартів обліку і звітності.

Об'єкт дослідження – процес бухгалтерського обліку, контролю та оподаткування необоротних активів в ФГ «Куманівецьке» Вінницької області.

Предмет дослідження – теоретико-методичні аспекти бухгалтерського обліку, контролю та оподаткування необоротних активів.

Методи дослідження. В ході проведення наукового дослідження використано широкий спектр методологічного апарату сучасної економічної науки, діалектичний підхід до системи організації обліку і аудиту основних засобів та формування інформації для оцінки ефективності їх використання.

Поставлені завдання вирішувалися з використанням загальноприйнятих методів теоретичного узагальнення і порівняння; причинно-наслідкового та абстрактно-логічного зв'язку; аналізу і синтезу; індукції та дедукції тощо.

Інформаційною базою дослідження послужили нормативні акти України; міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку; постанови Верховної Ради України і Кабінету Міністрів; основні постулати класиків економічної теорії; наукові доробки вітчизняних та зарубіжних вчених з питань обліку, аудиту, аналізу ефективності використання основних засобів; матеріали

науково-практичних конференцій, семінарів, вебінарів; обліково-звітні дані досліджуваного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів та впровадження. Отримані результати спрямовані на вдосконалення облікового процесу формування системи обліку, аналізу, аудиту і оподаткування необоротних активів та інформації для оцінки ефективності їх використання.

Результати дослідження, викладені у кваліфікаційній роботі, схвалені і прийняті для впровадження у практичну діяльність ФГ «Куманівецьке» Вінницької області.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ Й ОПОДАТКУВАННЯ ГОПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ З НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

1.1. Необоротні активи, як економічна категорія

Сучасні умови розвитку економічних відносин вимагають пошуку сучасних підходів до обліку активів. Таке явище можна пояснити необхідністю достовірно оцінювати вартість активів підприємства.

Необоротні активи є одним з найважливіших об'єктів бухгалтерського обліку. У сучасних умовах господарювання вони відіграють визначальну роль, оскільки займають вагомую частину майна суб'єктів бізнесу.

Сучасні умови здійснення інтеграційних процесів ефективного управління суб'єктом, ставлять перед ним стратегічні вимоги в частині управління необоротними активами.

Наразі щодо необоротних активів існує низка невирішених проблемних питань. Особливої уваги заслуговує питання тлумачення терміну «необоротні активи» та їх класифікація, зокрема.

Проведений аналітичний огляд наукових напрацювань вітчизняних вчених визначення суті «необоротних активів» як обліково-економічної категорії, свідчить про наявність різних наукових позицій (табл. 1.1).

Зважаючи на безліч думок щодо тлумачення терміну «необоротні активи», доцільно відмітити, що одна група науковців [13, 23, 14] схиляється до того, що – це майнові цінності підприємства; інші стверджують [52, 6, 15], що – матеріальні та нематеріальні ресурси. Узагальнення думок різних наукових груп, дає підстави стверджувати, що необоротні активи – це ресурси (активи) підприємства, що мають вартісний вираз, приймають участь в операційному циклі тривалий проміжок часу й від яких підприємство може отримати вигоду в перспективі.

Визначення сутності “необоротні активи” в літературних джерелах

Автор	Визначення
Семйон В. С. [52]	Необоротні активи – це сукупність матеріальних і нематеріальних ресурсів та прав, які належать суб’єкту господарювання, беруть участь у виробничому процесі, переносять свою вартість на продукцію частинами та корисний ефект від використання яких очікується отримувати протягом періоду, який становить більше одного року
Александрова М. М. [1]	Необоротні активи – це майнові цінності, які придбаються для тривалого користування у виробничій діяльності організації, які характеризуються продуктивністю, здатністю приносити дохід і можливістю контролю
Войтенко Т. Є. [7]	Необоротні активи – це довгострокові матеріальні і нематеріальні активи, більша частина яких приймає участь в процесі виробництва продукції, робіт і послуг більше одного року і кругообігу засобів організації, забезпечує приплив грошових засобів
Пушкар М. С. [51]	Необоротним активом вважається актив, який виникає в результаті минулих подій, контролюється організацією, приносить організації економічну вигоду, має надійну оцінку, і тривалий строк корисного використання якого визначається його вкладом в дохід організації
Спасів Н. Я. [54]	Необоротні активи – матеріальні, нематеріальні та фінансові ресурси, термін корисного використання яких перевищує календарний рік (або операційний цикл)

Систематизація тлумачення терміну «необоротні активи», дає підґрунтя для виокремлення основних критеріїв визнання «необоротних активів» як активу (рис. 1.1).

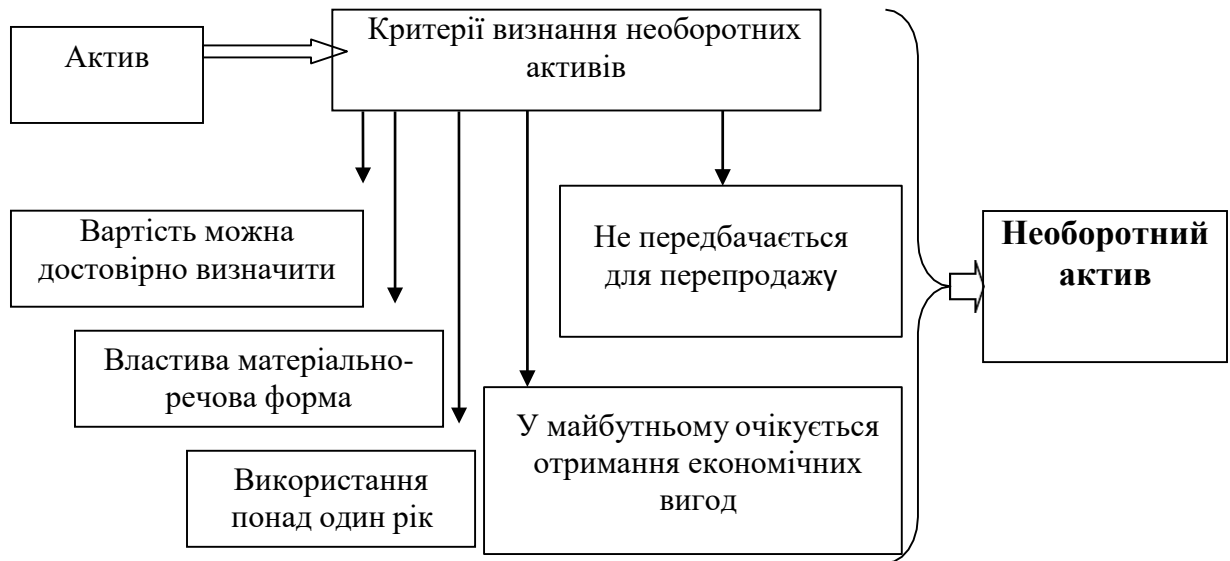

Рис. 1.1. Критерії визнання необоротних активів [16, 6,52]

Таким чином, необоротними активами є активи, термін корисного використання яких значно вищий за операційний цикл.

Наступним етапом наукового дослідження є здійснення класифікації необоротних активів та визначення їх складу для облікових цілей. До необоротних активів здебільшого належать: основні засоби; нематеріальні активи; довгострокові фінансові інвестиції; інші необоротні матеріальні активи; довгострокова дебіторська заборгованість; капітальні інвестиції та інші необоротні активи [34]. Як відомо, лівову частку в складі необоротних активів займають основні засоби [56, с. 22]. Окрім того, необоротні активи включають в себе ще такі активи – незавершене будівництво, відстрочені податкові активи, довгострокові біологічні активи, які схематично візуалізовані на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Склад необоротних активів для цілей бухгалтерського обліку й контролю

Вивчення національних і міжнародних стандартів обліку, наукових праць вчених дає підстави виділити ознаки щодо класифікації необоротних активів (табл. 1.2). Проте наразі існує чимало класифікацій необоротних активів, вченими досліджуються різні класифікаційні ознаки, які безпосередньо мають вплив на формування необоротних активів і є основою для ведення обліку.

Проте, найпоширенішою в обліку є класифікація за функціональними видами, що й використовується для цілей обліку та звітності (рис. 1.3).

Класифікація необоротних активів за ознаками [52, с. 165]

Класифікаційні ознаки	Складові	Характеристика
1	2	3
За типом власності	Власні	відносяться ті, які належать підприємству на правах власності і відображаються на його балансових рахунках
	Орендовані	використовуються підприємством відповідно з договором оренди, тому не належать підприємству на правах власності. Варто відмітити, що на балансових рахунках показують лише ті необоротні матеріальні активи, які підприємство отримало на правах фінансової оренди.
За характером відображення зносу	Необоротні активи, що амортизуються	відносяться придбані та вироблені основні засоби, а також довгострокові фінансові інвестиції, що утримуються до погашення; нематеріальні активи, які оцінюються за історичною собівартістю та мають обмежений термін корисного використання
	Необоротні активи, що не амортизуються	відносяться нематеріальні активи без обмеженого терміну експлуатації; інвестиційна нерухомість, яка оцінюється за справедливою вартістю; гудвіл; довгострокова дебіторська заборгованість; відстрочені податкові активи
За формою функціонування (за функціональними видами)	Матеріальні активи	активи, які мають матеріальну форму (основні засоби; інші необоротні матеріальні активи; капітальні інвестиції; довгострокові біологічні активи).
	Нематеріальні активи	немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, сутність яких полягає у володінні правами на об'єкти інтелектуальної власності, а також інші аналогічні права, визнані в порядку, встановленому відповідним законодавством, об'єктом права власності особи, можуть бути ідентифіковані (ототожені) й утримуються підприємством з метою використання протягом періоду, який більший за рік (або один операційний цикл, якщо він більший за рік) для виробництва, торгівлі та в адміністративних цілях або надання в оренду іншим особам
	Фінансові активи	довгострокові фінансові інвестиції; відстрочені податкові активи; довгострокова дебіторська заборгованість
За характером обслуговування окремих видів діяльності	Операційні необоротні активи	обслуговують операційну діяльність. До них належать основні засоби. Ця група активів займає найбільшу частку у складі необоротних активів будь-якого підприємства.
	Інвестиційні необоротні активи	обслуговують інвестиційну діяльність називаються. Це капітальні інвестиції, в т.ч. устаткування, призначене до монтажу Ця група необоротних активів є наслідком процесів реального інвестування.
	Фінансові необоротні активи	обслуговують фінансову діяльність. До них належать довгострокові фінансові вкладення
	Невиробничі необоротні активи	необоротні активи, які знаходяться у володінні підприємства і використовують ним для задоволення соціальних потреб персоналу до їх складу входять об'єкти соціально-побутового призначення.

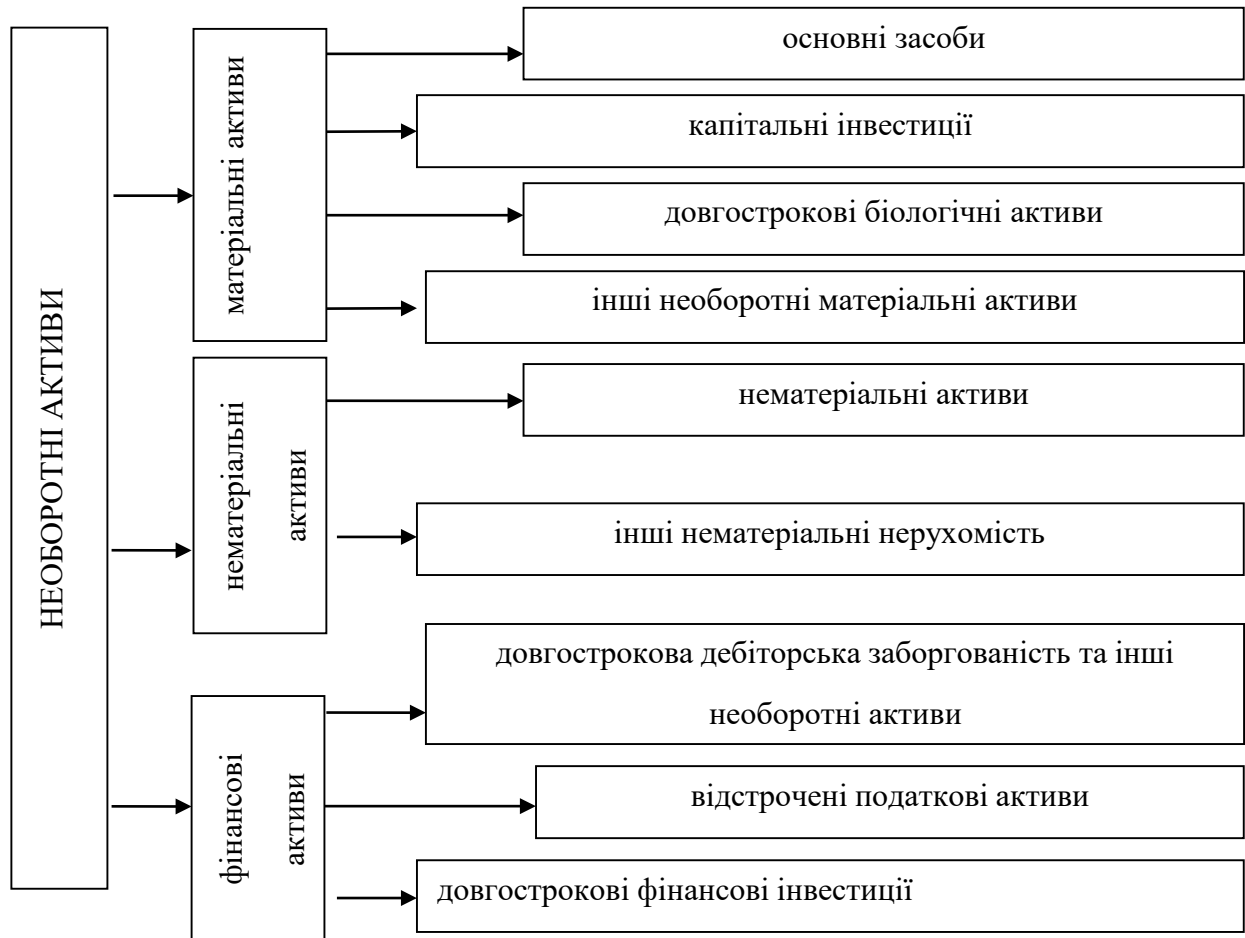

Рис. 1.3. Класифікація необоротних активів за функціональними видами [52]

За результатами дослідження генезису поняття «необоротні активи» можна зробити висновок, що «необоротні активи» як категорія обліку є однією з найважливіших у статутній діяльності суб'єкта бізнесу, однак не можна вести мову про однозначність і простоту цього поняття.

Таким чином, необоротні активи є найменш мобільною частиною активів бізнесових структур, в т.ч. і сільськогосподарських підприємств. Як відмічають науковці [5] у процесі формування й управління необоротними активами потрібно враховувати як сильні так і слабкі їх сторони.

Сильними сторонами необоротних активів є здатність отримувати стабільний прибуток у разі несприятливої господарської діяльності щодо орендних та лізингових платежів; менший ризик інфляційного зменшення та можливе збільшення ринкових цін на нерухомість; можливість більш

інтенсивного використання в періоди підйому ринкової інфраструктури. До слабких сторін можна віднести – неможливість швидко змінити структуру вкладених коштів; низький рівень маневреності; низький рівень ліквідності і неспроможність забезпечити потік платежів у разі погіршення платоспроможності підприємства [5].

1.2. Завдання і роль бухгалтерського обліку необоротних активів в господарській діяльності сільськогосподарських підприємств

Обліково-контрольне забезпечення є основою інформаційного, та одним із важливих інструментів збору, узагальнення й обробки інформації про фінансово-господарську діяльність підприємств для прийняття управлінських рішень.

Важливим напрямом удосконалення системи інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень є адаптація принципів, функцій та вимог до бухгалтерського обліку до функцій-принципів системи управління суб'єктом бізнесу. Як відзначає Н. Б. Мельник, «взаємодія елементів бухгалтерського обліку та управлінських функцій підвищує ефективність і результативність системи управління економічного суб'єкта загалом. Відповідно, прийняті управлінські рішення покращують фінансовий стан, поточне функціонування і мобілізують перспективи стратегічного розвитку суб'єкта господарювання» [28, с. 230].

На рис. 1.4 схематично наведено узгодження функцій управління з принципами, вимогами та функціями обліку, що свідчить про прийнятність розгляду системи бухгалтерського обліку як інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. Виходячи з принципу системи управління – планування, реалізуються функції бухгалтерського обліку: планова, інформаційна та прогностична.

Рис. 1.4. Схема узгодження принципів, функцій та вимог бухгалтерського обліку до принципів системи управління

Сучасна система управління потребує всебічної інформації про необоротні активи. Система обліку має бути побудована так, щоб максимально забезпечити потрібною інформацією, в якій виникає потреба.

Необоротні активи є найважливішим об'єктом бухгалтерського обліку. За ствердженням науковців [9], інформація про необоротні активи може зацікавити різних користувачів:

менеджерів – при розробці альтернативних моделей фінансової стратегії підприємства;

постачальників – під час прийняття рішень про умови погашення заборгованості;

кредитні установи – при визначенні кредитних умов для підприємств;

потенційних інвесторів – при виборі об'єкта інвестування [9].

Займаючи важливу роль в управлінні підприємством бухгалтерський облік виконує такі функції (рис. 1.5).

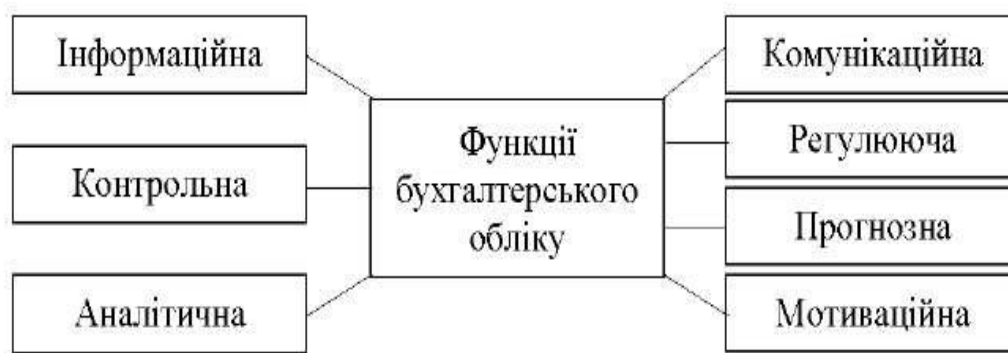

Рис. 1.5. Функції бухгалтерського обліку

Але все-таки ключовими серед них, можна виділити:

– інформаційну – забезпечує інформацією про фінансове становище і діяльність підприємства для потреб стейкхолдерів;

– контрольна – здійснення контролю за збереженням та ефективним використанням ресурсів; дотримання законодавства й умов контрактів;

– аналітична – здійснення бізнес-аналізу наявності, стану і руху ресурсів та результатів діяльності підприємства із застосуванням різнобічних статистичних, економічних та методів моделювання тощо [3].

Метою управління необоротними активами підприємства є забезпечення максимально ефективного використання при мінімальних затратах на їх утримання та обслуговування.

Таким чином, основними завдання управління необоротними активами підприємства є:

- визначення розміру потреби в прирості основних засобів;
- розробка плану розвитку матеріально-технічної бази підприємства;
- вибір форми задоволення потреби в прирості основних засобів;
- обґрунтування ремонтної політики підприємства;
- оптимізація строків експлуатації основних засобів [25].

Важливим етапом управління основним капіталом підприємства є прогнозування величини відтворення необоротних активів. Це дозволяє оцінити тенденцію загальної потреби підприємства в необоротних активах, зокрема в основних засобах для підтримки обсягів виробництва продукції. Також це дозволяє визначити можливості досягнення стратегічних орієнтирів за рахунок виявлення потреби в конкретних видах основних засобів [4, с. 10].

Основними завданнями бухгалтерського обліку необоротних активів є:

- правильне документальне оформлення та відображення в облікових регістрах надходження необоротних активів, їх переміщення і вибуття;
- достовірне визначення результатів від реалізації та іншого вибуття необоротних активів;
- точне визначення витрат, пов'язаних з підтриманням необоротних активів у робочому стані (витрати на технічний огляд і догляд, на проведення всіх видів ремонту), правильне обчислення та відображення в обліку суми амортизації необоротних активів;
- контроль над збереженням необоротних активів, прийнятих до бухгалтерського обліку, і ефективністю їх використання [12].

Таким чином, бухгалтерський облік як інформаційне забезпечення процесу прийняття рішень повинен забезпечити: оперативне формування даних по вироблених управлінських альтернативах; відповідність даних фінансового та управлінського обліку з різним рівнем аналітичності; відображення в обліку всіх реальних та потенційних фактів господарського життя; забезпечення надання всім ланкам управління релевантної фактичної інформації для раціонального планування.

1.3. Нормативне забезпечення та огляд спеціальної літератури і наукових досліджень з облікового процесу і оподаткування необоротних активів

Суттєвим при оцінці стану економічного механізму наявності та руху необоротних активів є розгляд нормативно-правового стану ведення обліку. Основні нормативні документи, що регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку необоротних активів, а отже і впливають на процес прийняття управлінських рішень.

Облік господарських операцій з необоротними активами для підприємства на даний час регулюється такими ключовими нормативно-правовими документами (в частині національних та міжнародних стандартів обліку), що зазначені в таблиці 1.3.

Аналіз нормативно-інформаційної бази обліку необоротних активів показав, що облікова система забезпечена широким спектром інформаційної бази. Застосування стандартів обліку сприяє поліпшенню якості контролю та активізації діяльності суб'єктів підприємства.

Але суттєвим доповненням до огляду нормативної бази, варто здійснити огляд проблемних питань, які постають при здійсненні обліку, аналізу, контролю та оподаткування необоротних активів підприємств.

Так, вітчизняні вчені [53] окреслюють роль якісного і достовірного відображення необоротних активів у балансі підприємства для прийняття управлінських рішень користувачами інформації.

Науковців значну увагу приділяють дослідженню особливостей відображення необоротних активів, утриманих для продажу, та групи вибуття і пропонують більш детально розкривати інформацію щодо таких активів у примітках до фінансової звітності.

На думку, науковців Андрійчук Ю. А. та Карпенко Ю. В. «неоднозначність та суперечливість поглядів ускладнюють подальше вивчення процесу управління необоротними активами підприємства як інструменту досягнення стабільності та

забезпечення процвітання національних підприємств у сучасному висококонкурентному ринковому середовищі» [2].

Таблиця 1.3.

Стандарти обліку, що забезпечують нормативне регулювання руху необоротних активів на підприємстві

Номер та назва стандарту	Об'єкт регулювання	Пояснення
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [34]	Мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів.	Розкриває склад та елементи фінансової звітності, наводить якісні характеристики фінансової звітності та принципи її підготовки та регулює розкриття інформації у фінансовій звітності.
НП(С)БО 7 «Основні засоби»[38]	Методологічні засади формування інформації про основні засоби у бухгалтерському обліку та звітності	Наводить критерії визнання об'єкта основних засобів активом, вказує на методи оцінки, переоцінки та амортизації основних засобів, регулює формування інформації про зменшення корисності та вибуття основних засобів, а також розкриття інформації про них у примітках до фінансової звітності.
НП(С)БО 14 «Оренда» [35]	Методологічні засади формування інформації в бухгалтерському обліку про оренду необоротних активів та розкриття її у фінансовій звітності	Вирізняє фінансову та операційну оренду, і відповідним чином надає інформацію про ведення обліку оренди як в орендаря, так і в орендодавця, про продаж активу з укладанням угоди про його одержання продавцем в оренду і розкриття інформації про оренду в примітках до фінансової звітності.
НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [37]	Методологічні засади формування інформації в бухгалтерському обліку про необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу	Визначає критерії визнання та оцінки необоротних активів, утримуваних для продажу, визнання та оцінку припиненої діяльності, та вказує інформацію, що наводиться в примітках до фінансової звітності про активи та групи вибуття, утримувані для продажу, а також припинену діяльність.
МСБО 16 «Основні засоби» [31]	Метою є визначення облікового підходу до основних засобів, щоб користувачі фінансової звітності могли розуміти інформацію про інвестиції суб'єкта господарювання в його основні засоби та зміни в таких інвестиціях.	Застосовувати в обліку основних засобів, за винятком випадків, коли інший Стандарт вимагає або дозволяє застосування іншого облікового підходу.

Огляд наукових публікацій підкреслює, що питанням нарахування амортизації, її відображенню в обліку, побудові амортизаційної політики

(особливо в частині основних засобів) завжди приділялася значна увага. Зокрема, Л.В. Овод та Н.В. Валькова [40] виділяють напрями класифікації об'єктів основних засобів для формування амортизаційної політики в момент їх надходження і визнання; обґрунтовують, що прийняття управлінських рішень щодо вибору релевантних класифікаційних ознак мають вплив на основні показники діяльності суб'єкта господарювання.

Д. М. Трачовою [55] діагностовано вплив бухгалтерського обліку на формування амортизаційної політики; розкрито зв'язок регулювання обліку на зниження ефективності амортизаційної політики; запропоновано авторську інтерпретацію облікового складника сутності амортизаційної політики підприємства з урахуванням особливостей і принципів фінансово-економічного механізму відтворення.

А. М. Кадацькою [19] досліджено теоретичні та практичні аспекти розвитку обліку амортизації основних засобів; розкрито взаємозв'язок між економічними категоріями «знос», «зношування», «амортизація»; уточнено основні функції амортизації.

О. О. Любар [27] розкрито природу та економічну сутність амортизації основних засобів, проаналізовано її методи, визначено їхні переваги та недоліки; розглянуто порядок відображення в бухгалтерському обліку амортизації та виділено особливості її нарахування в умовах дії Податкового кодексу.

О. О. Григоревською та А. Ю. Джугля [10] окреслено основні положення облікової політики підприємства в частині нарахування амортизації на об'єкти необоротних активів; проведено обґрунтування вибору методу амортизації на основі використання математичного апарату.

Аналізуючи дані, на рахунок проблематики обліку необоротних активів, в т.ч і основних засобів, можна зробити висновок, що існує достатня кількість проблем, що зашкоджують нормальному веденню обліку необоротних активів.

1.4. Характеристика господарських операцій з руху і використання основних засобів на підприємстві

Процес відтворення, висвітлення та вдосконалення необоротних активів, зокрема й основних засобів, як домінуючої складової займає провідне місце в управлінні, організації обліку та веденні діяльності підприємства.

Формування облікової політики щодо основних засобів має враховувати особливості та забезпечити розкриття всіх елементів, є одним з найважливіших етапів розробки складання документа про облікову політику підприємства.

У процесі визначення об'єктів та елементів облікової політики необхідно чітко розмежувати, що об'єктом облікової політики підприємства є об'єкт обліку, щодо якого законодавчими документами передбачено альтернативні варіанти обліку.

Облікова політика підприємства в частині основних засобів складається з великої кількості неоднорідних і нерівнозначних елементів, а саме з визнання основних засобів та встановлення вартісного ліміту розмежування основних засобів, первісної оцінки, методів нарахування амортизації, визначення у зв'язку з цим складу об'єктів та строків корисного використання окремих об'єктів основних засобів та їх груп, визначення ліквідаційної вартості основних засобів, обґрунтування необхідності та процедури проведення переоцінок, відображення в обліку витрат на поліпшення основних засобів, диференціації підходів в обліку до основних засобів тощо [39].

Елементи облікової політики щодо основних засобів, які визначаються самим підприємством самостійно та з використанням при цьому виключно професійного судження, також підлягають обов'язковому розкриттю згідно з стандартами обліку [22].

Узагальнення інформації за елементами облікової політики щодо основних засобів представлено у Додатку А.

В обліковій практиці сільськогосподарського підприємства використовується такий класифікаційний поділ необоротних активів (табл. 1.4).

Класифікація необоротних активів в сільськогосподарських підприємствах

Необоротний актив	Класифікаційний поділ
Основні засоби	Будинки та споруди
	Машини та обладнання
	Транспортні засоби
	Інструменти, прилади та інвентар
	Інші основні засоби
Малоцінні необоротні активи	Малоцінні необоротні матеріальні активи
	Тимчасові (нетитульні) споруди
	Інші необоротні матеріальні активи
Нематеріальні активи	Програмне забезпечення
Довгострокові біологічні активи	ДБА рослинництва

Отже, правильно організована система обліку основних засобів в контексті облікової політики підприємства дає змогу найбільш повно описати методику формування облікової інформації.

Документальне оформлення господарських операцій і пов'язаних з ними змін на підприємстві щодо обліку основних засобів, сприяє руху облікової інформації (табл. 1.5).

Зазвичай, кожному об'єкту основних засобів надається інвентарний номер, який зберігається за цим ним впродовж усього періоду його експлуатації.

На рис. 1.6 візуалізовано документальне оформлення обліку основних засобів. Цифри відповідають порядковому номеру операції з основними засобами.

Нормами Податкового кодексу встановлено, що витрати, які враховуються для визначення об'єкта оподаткування, визнаються на підставі первинних документів, що підтверджують здійснення платником податку витрат [44].

Таблиця 1.5

Документування господарських операцій з обліку основних засобів
підприємств

№	Зміст операції	Документ, яким оформляється проведена операція
1	Придбання основних засобів від постачальників та введення їх в експлуатацію	Накладна, товарно-транспортна накладна, податкова накладна, Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма ОЗ-1), Інвентарна картка обліку основних засобів
2	Приймання основних засобів від підрядника (будівництво, капітальний ремонт)	Акт виконаних робіт, Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма ОЗ-1), Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (форма ОЗ-2)
3	Списання або ліквідація основних засобів в наслідок їх непридатності до подальшого використання	Акт на списання основних засобів (форма ОЗ-3), Акт на списання автотранспортних засобів (форма ОЗ-4)
5	Реалізація основних засобів	Накладна, товарно-транспортна накладна, Акт на списання основних засобів (форма ОЗ-3), Акт на списання автотранспортних засобів (форма ОЗ-4)
6	Нарахування зносу (амортизації) основних засобів	Розрахунок амортизації основних засобів, Розрахунок амортизації по автотранспорту, Відомість нарахування амортизаційних відрахувань
7	Передача основних засобів від одної матеріальної особи до іншої або з одного структурного підрозділу до іншого	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма ОЗ-1), Картка обліку руху основних засобів (форма ОЗ-8)

Порядок відображення операцій по ремонту основних засобів наведено на рис. 1.7.

Основні засоби підприємства оцінюються залежно від моменту проведення оцінки – за первісною (початковою) чи відновленою вартістю; залежно від стану основних засобів – за повною або залишковою вартістю.

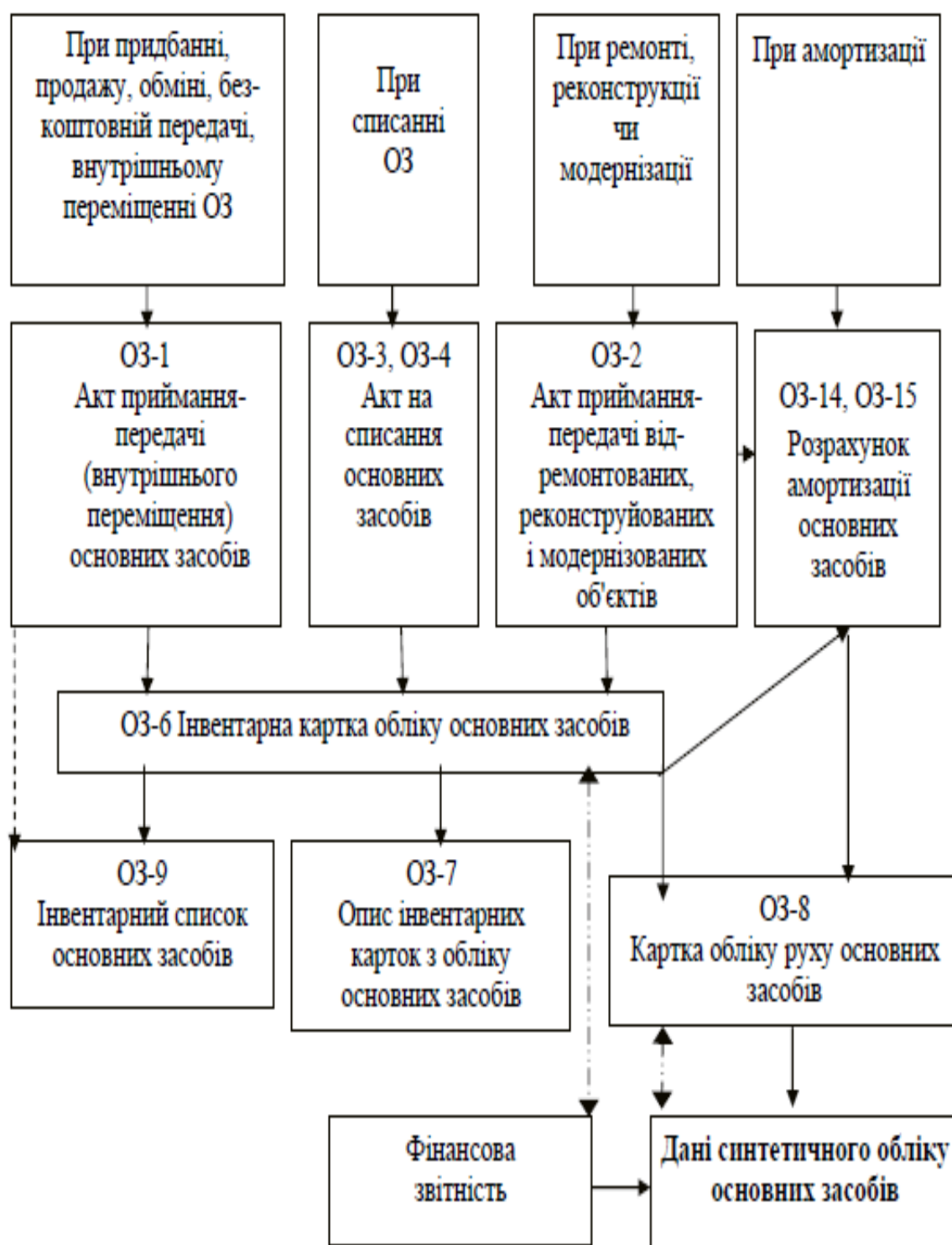

Рис. 1.6. Документальне оформлення обліку основних засобів

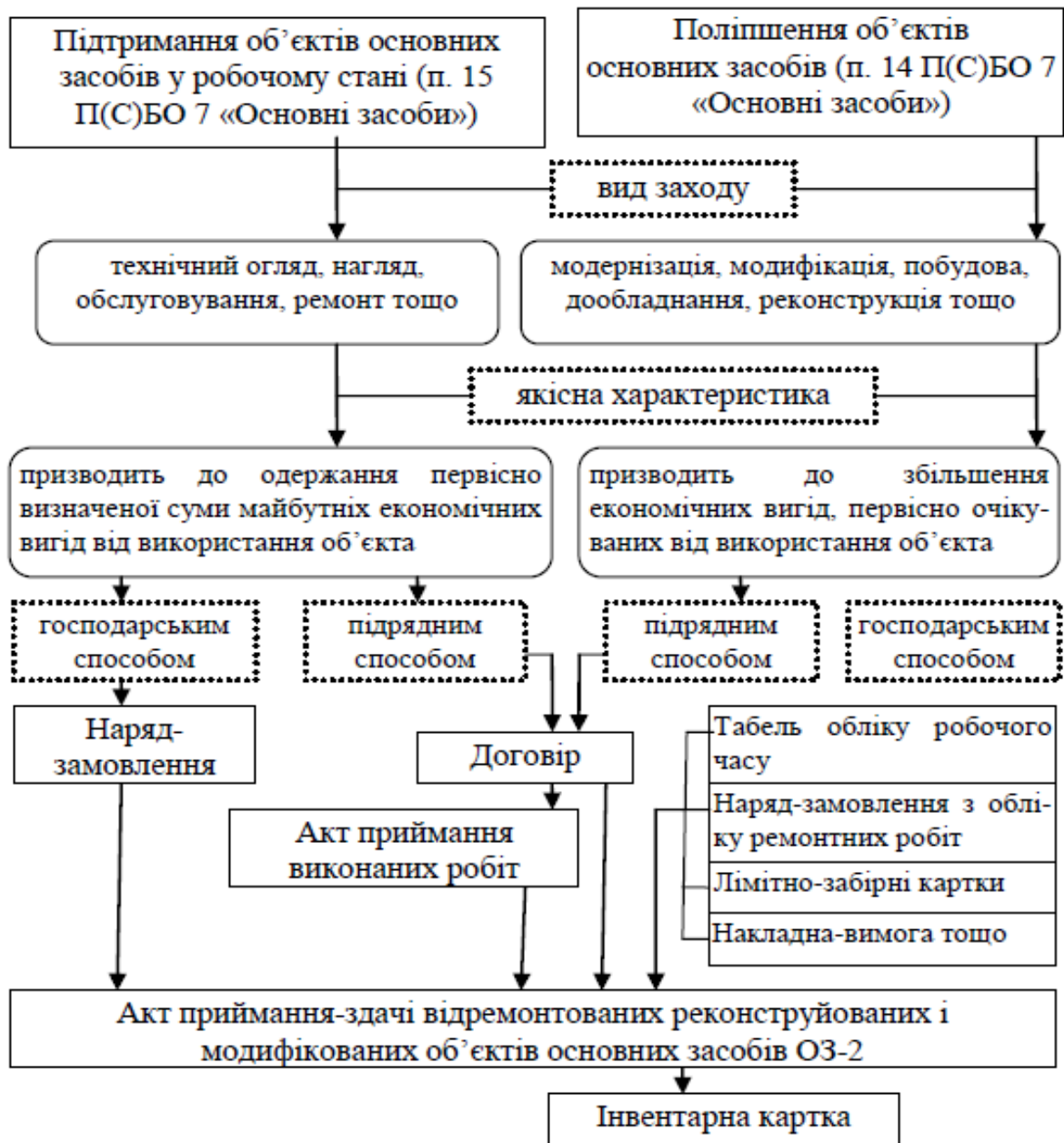

Рис. 1.7. Відображення операцій по ремонту основних засобів

Правильність оцінки основних засобів дає можливість враховувати всі недоліки, забезпечувати повне та достовірне відображення вартості у балансі підприємства.

Для оцінювання основних засобів використовують такі види оцінки основних засобів: первісна, відновлювальна, справедлива, ліквідаційна, залишкова (табл. 1.6)

Методика оцінка основних засобів

Вид вартості	Економічний зміст операції
Первісна вартість	історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів
Відновлювальна вартість	це вартість відтворення основних засобів у сучасних умовах і дійсних цінах, з урахуванням їх переоцінки на підставі морального й фізичного зносу
Справедлива вартість	сума, за якою здійснюють обмін активу або оплачують зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами
Ліквідаційна вартість	сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних із продажем (ліквідацією)
Залишкова вартість	різниця між первісною вартістю необоротного активу і сумою його накопиченої амортизації
Вартість, яка амортизується	первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості

Складено на основі [29]

Таким чином, стратегічною метою управління необоротними активами підприємства є забезпечення ефективного їх використання при мінімальних витратах на їх утримання.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі обґрунтовано систему управління необоротними активами, що дає можливість зробити наступні висновки:

1. Необоротні активи є одним з найважливіших об'єктів бухгалтерського обліку. У сучасних умовах господарювання вони відіграють визначальну роль, оскільки займають вагомую частину майна суб'єктів бізнесу.

2. Узагальнення думок різних наукових груп, дає підстави стверджувати, що необоротні активи – це ресурси (активи) підприємства, що мають вартісний вираз, приймають участь в операційному циклі тривалий проміжок часу й від яких підприємство може отримати вигоду в перспективі.

3. Бухгалтерський облік як інформаційне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень повинен забезпечити: оперативне формування даних по вироблених управлінських альтернативах; відповідність даних фінансового та управлінського обліку з різним рівнем аналітичності; відображення в обліку всіх реальних та потенційних фактів господарського життя; забезпечення надання всім ланкам управління релевантної фактичної інформації для раціонального планування.

4. Важливим етапом управління основним капіталом підприємства є прогнозування величини відтворення необоротних активів. Це дозволяє оцінити тенденцію загальної потреби підприємства в необоротних активах, зокрема в основних засобах для підтримки обсягів виробництва продукції. Також це дозволяє визначити можливості досягнення стратегічних орієнтирів за рахунок виявлення потреби в конкретних видах основних засобів

5. Аналіз нормативно-інформаційної бази обліку необоротних активів показав, що облікова система забезпечена широким спектром інформаційної бази. Застосування стандартів обліку сприяє поліпшенню якості контролю та активізації діяльності суб'єктів підприємства.

6. Правильно організована система обліку основних засобів в контексті облікової політики підприємства дає змогу найбільш повно описати методику формування облікової інформації.

7. До найважливіших пропозицій, що удосконалення обліку необоротних активів належать: віднесення до поліпшення поточних, капітальних ремонтів та технічного обслуговування з елементами модернізації чи модифікації окремих частин об'єкта; розширення переліку критеріїв ідентифікації понесених підприємством витрат з поліпшення (ремонтів) для їх включення до вартості основних засобів; віднесення витрат з поліпшення не на первісну, а на балансову (залишкову) вартість цих засобів; застосування субрахунків та аналітичних рахунків для відображення операцій з поліпшення основних засобів.

8. Основними шляхи підвищення ефективності використання необоротних активів в системі обліку підприємств, належать: вдосконалення амортизаційної політики; формування соціальних факторів як методу управління необоротними активами; формування заходів спрямованих на поліпшення їх екстенсивного використання; застосування факторів матеріального стимулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Александрова М. М. Фінанси підприємств : навч. посібн. [для студ. екон. спец.] / М.М. Александрова, Н.Г. Виговська, Г.Г. Кірейцев, О.М. Петрук, С.О. Маслова / за ред. Г. Г. Кірейцева. Вид. 2-ге, [доп. і перероб.]. Київ : ЦУЛ, 2002. 432 с.
2. Андрійчук Ю. А., Карпенко Ю. В. Сутнісні характеристики необоротних активів підприємства. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/43841/2/2017n875_Andreychuk_Y_A-The_essential_characteristics_13-17.pdf
3. Бабаев Ю. А. Теория бухгалтерского учета : учебник 2-е изд., перераб. и доп. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. 304 с.
4. Бойчук Є. Консервація основних засобів: механізм, бухгалтерський та податковий облік. *Все про бухгалтерський облік*. 2012. № 51. С. 6-11
5. Васьков Б. Класифікація та складові необоротних активів підприємства: економічний та обліковий аспекти. URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/24032021/1/2.pdf>
6. Великий словник бухгалтера. уклад. В. Кузнецов, О. Михайленко. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків : Фактор, 2005. 532 с.
7. Войтенко Т., Піроженко О., Маханько О. та ін. Усе про облік основних засобів (фондів). 3-ге вид., перероб. і доп. Харків : Фактор, 2018. 440 с.
8. Воськало Н. М. Особливості відображення в обліку та звітності інформації про необоротні активи. *Наук. Вісн. Ужгородського ун-ту. Сер. Економіка*. 2015. Вип. 1(45), Т. 2. С. 317-320
9. Гавриловський О. С., Сташенко Ю. В. Поняття «необоротні активи» в обліковій практиці. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 19. С. 498-502
10. Григоревська О.О., Джугля А.Ю. Вплив облікової політики щодо необоротних активів на величину амортизаційних відрахувань. *Інфраструктура ринку*. 2016. Вип. 2. С. 304–308.

11. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів. Р. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 424 с.
12. Гур'єва І. М. Економічна та облікова сутність необоротних матеріальних активів. *Бізнес-інформ*. 2014. №10. С. 312-317
13. Диба В. М. Облік та аналіз необоротних активів : монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 288 с.
14. Економіка від А до Я : понятійно-термінологічний словник / О. В. Куроченко, М. А. Копнов, В. П. Сладкевич та ін. Київ : Персонал, 2008. 368 с.
15. Економічна енциклопедія : у трьох томах. Т. 2 / редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ : Академія, 2001. 848 с.
16. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник. 3-тє вид., доп. і перероб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. 844 с.
17. Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України : затв. постановою правління Національного банку України від 20 груд. 2005 р. № 480. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0040-06#Text>
18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом М-ва фінансів України від 30 листоп. 1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
19. Кадацька А.М. Економічний зміст та функції амортизації основних засобів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 13. С. 572–575.
20. Кафка С. М. Облік надходження необоротних активів та формування їх первісної вартості. *Ефективна економіка*. 2017. №4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5549>
21. Кафка С. М., Степанюк О. С. Методичні підходи до обліку операцій з надходження необоротних активів. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2014. № 797. С. 225-234. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2014_797_32.

22. Колісник О. П., Поліщук М. С. Формування елементів облікової політики щодо основних засобів. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 79. С. 1152-1159
23. Коноплицький В. Л., Філіна Г. І. Економічний словник: тлумачно-термінологічний. Київ: КНТ, 2007. 580 с.
24. Кравченко М. В., Дроздова Ю. А. Складові управління процесом обліку основних засобів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 14(1). С. 164-167.
25. Кунц Г., О'Доннел С. Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций. Київ, Факт, 2007. 720 с.
26. Лужняк Л. Й., Нечай Д. Я. Еволюція поняття та економічна сутність необоротних матеріальних активів підприємства. *Зб. наук. праць студентів кафедри економ. експертизи та аудиту*. 2019. Вип. 1. С. 184-188
27. Любар О. О. Амортизація: економічна сутність, особливості нарахування та відображення в бухгалтерському обліку. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4. С. 117–131.
28. Мельник Н.Б. Бухгалтерський облік у системі управління підприємством. *Вісник Прикарпатського університету. Економіка*. 2014. Вип. X. С. 225–230.
29. Методичні рекомендації щодо забезпечення обліку основних засобів та інших необоротних активів : наказ Міністерства промислової політики України від 11.09.2003 р. № 381. URL: [http:// www.ligazakon.ua](http://www.ligazakon.ua).
30. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р., № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text>.
31. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text

32. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 (МСБО 8). Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020#Text

33. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 (МСФЗ 13). Оцінка справедливої вартості. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068#Text

34. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ М-ва фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

35. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда»: наказом М-ва фінансів України від 28 лип. 2000 р. №181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#Text>

36. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказом М-ва фінансів України від 31 груд. 1999 р. №318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

37. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»: наказ Мін-ва фінансів України від 07 листоп. 2003 р. № 617. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03#Text>

38. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби»: наказ Мін-ва фінансів України від 27 квіт. 2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

39. Облікова політика: [навч. посіб.] / [В.М. Савченко, О.В. Пальчук, Л.В. Саловська та ін.]; за ред. Г.М. Давидова. Київ: Знання, 2010. 479 с.

40. Овод Л. В., Валькова Н. В. Критерії визнання основних засобів як об'єктів амортизаційної політики на машинобудівних підприємствах України. *Вісн. Хмельницького нац. ун-ту. Сер. Економічні науки*. 2019. № 5. С. 170–174.

41. Підодня Д. Г., Мірзоян К. А. Роль бухгалтерського обліку в управлінні діяльністю підприємства. *Регіональна економіка та управління*. 2017. №4(17). С. 87-91

42. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 21 груд. 1999 р. №291. URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/plan-rah/plan-schetov-buhgalterskogo-1021043.html>

43. План рахунків бухгалтерського обліку у визначеннях та схемах : навчально-наочний посібник / Ю. С. Цаль-Цалко, Ю. Ю. Мороз, Т. С. Гайдучок [та ін.] Житомир : Рута, 2019. 212 с.

44. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755 / Верх. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

45. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 07 лип. 1999 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

46. Про затвердження методичних рекомендацій бухгалтерського обліку основних засобів : наказ Мін-ва фінансів України від 30. 09. 2003 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text>

47. Про затвердження методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів : наказ від 30 вересня 2003 року № 561. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MF03270>

48. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України : Наказ Міністерства фінансів України від 27 черв. 2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>

49. Про інвентаризацію активів та зобов'язань : Положення від 02.09.2014р №879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>

50. Про порядок віднесення майна до такого, що включається до складу цілісного майнового комплексу державного підприємства : наказ Фонду державного майна України від 29 груд. 2010 р. № 1954. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0109-11>

51. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти) : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 1999. 423 с.
52. Семйон В. С. Поняття необоротних активів, їх класифікація та склад. *Вісник ЖДТУ. Сер. Екон. науки*. 2009. №3(49). С. 162-167
53. Сторожук Т. М., Блищик Л. В. Особливості відображення необоротних активів у балансі за національними та міжнародними стандартами. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 29. С. 607-615.
54. Спасів Н. Я. Теоретичні аспекти сутності основного капіталу підприємницьких структур. *Фінанси України*. 2004. №8. С. 126-131.
55. Трачова Д. М. Облікова складова сутності амортизаційної політики. *Зб. наук. праць Таврійського держ. агротехнологічного ун-ту (економічні науки)*. 2018. № 2(37). С. 55–62
56. Фінансовий облік : [підруч.] / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. Я. Микитюк [та ін.]. 3-тє вид., доповн. та переробл. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 418 с.
57. Щодо суттєвості у бухгалтерському обліку і звітності : лист Мін-ва фінансів України від 29. лип. 2003 р. № 04230-04108.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4108201-03#Text>

ДОДАТКИ